

פַּלְדָּךְ "סִ"סְ"

גִּלוֹן 605 [שָׁנָה י'ג']

אבות פרק ה

פרשת חקת תשפ"א

ארון זיך געלפלאגט דאס צו מחדש זיין, איז די עצה, את ורב בסופה, ורב איז אל שון פון אהבה, איז בסוף ווען דו וועסט מוסיף זיין און בויען אידיש איריך דיין ערשותן הידוש, וועסטו שווין זיין צופרדרן, און אויך האבן איגענען הידוש. (יטיב לב סייגט)

משה האט גענארבענט אראפנעםען די חדס פון אים ווישליך יישראאל מלאכט אל סיטן מלך האמרי לאמר: אעברה בארכץ ווינו עד אשר געבל גבליך: ולא בטלן סיטן אט יישראאל עבר בגבלו ויאסף סיטן את בל עמו וויאא לקרוואת יישראאל הפלךורה ויבא ייחזה וילחם ביישראאל: (כא) פרגט רשיי פארוואס שטייט פלאכט דיא ווישליך יישראאל מלאכט, איז די אידין האבן געשיקט מלאכט צו קיין, און פערערט שטייט (במדבר כ יד) ווישליך "משה" מלאכט מCKER אל מלך אדרום בה אמל אהייך יישראאל אלה רעדת את בל הצלחה אשר מצאהנן או משה האט געשיקט מלאכט צו אדרום? נאר מען קען ואגן איז באמת איז שורער פארוואס האט די תורה געשטעטלט די פרשה פון (במדבר כ יד) ווישליך משה מלאכט, גלייך נאר פון א נחש, אבער דיא וויל זי האבן געתאן צוועי עבריות, און דער עונש פון נישט אירינגיגין קיין איי וויאר דה אל משה ואל אהרן גען לא האמנתם פֵי לתקידני לעיני בנין יישראאל לבן לא תבאו את הצלחה הזה אל הארץ אשר נתקתי להם: וואס איז די שייכות? נאר די אידין האבן הוושד געווען פאר משה איז וויל דעם אירינגיגין קיין איי ווועט ברענגען די צייט איז דר ארכגין פון די וועלט, דעריבער האט משה מאה באמת נישט געשיקט מלאכט, נאר איפגעמאכט א תירוץ פארוואס מען זאל מוון ארוםינגיגלען דעם לאנד פון אדרום כדי משה זאל לעבן אביסל לענגער, דעריבער האט משה זיי געזאגט, איך וועל איך אירפווייז דעם אמת, איז איר זאלט שיקן מלאכט צו מלך סיחון, און איר ווועט זעהן איז איך האב אויך געשיקט און געוואראלט גיין גלייך קיין איי אפילהו איך וועל מוון שטארבן דעמאטס. (באר מים חיים טשרנאויז) דאס איז א מוסר השכל, וואס די תורה האט דא מאיר געווען כדי עס זאל נישט זיין איז חסד אויך משה, דעריבער דרכ' א מענטש זעהן אלעס צו טאן איז מען זאל אים נישט הוושד זיין און אויב יא זאל ער אירפווייז איז די חדס איז נישט ריכטיג, און דאס האט משה געזאגט פאר די בני גד און דרבון והיתם נקאים מה ימיישראאל עס זאל נישט זיין א חזד אויך זיין. (שםח זבולון תשפ"א)

דער איבערשטער האט גענבען פון און אברdem אבינו ויאמר די אל משה אל תירא אטו כי בירך נתקתי אטו ואת בל עמו ואת ארצנו: (כא לד) שטעלט זיך די קשיא, איז עס וואלט געדראפט שטיין כי בירך אטו אטו, אל שון עתיד און נישט נתקתי אטו אל לשון עבר? נאר עס שטייט אין תרגום יונתן בן עוזיאל - [אייך אין תרגום ירושלמי דברים ב ג המו'] איז עוג מלך הבשן האט געמאכט לצינotta פון אברהם און שרה איז זי האבן נישט קיין קינדרע, האט דער איבערשטער געזאגט דעמאטס איך וועל וווארטן בייז וווען זיעירע קינדרע וועלן זיין אסאך און דיין לאנד ווועט וווערטן זיין זיעירס, קומט אויס לויט דעם האט שווין דער איבערשטער שווין צוגעזאגט בי אברהם איז ער האט געגעבן לאנד סיחון פאר זיינע קינדרע, לoit דעם איז גוט בירך נתקתי" אטו אל לשון עבר, וויל דער איבערשטער האט שווין געגעבן סיחון פאר אברהם אבינו. (דרוש וחידוש הרמבה"ר' משה דיטиш בן הגורן דוד)

דרוש- זואס איז דאס נחשים שרפים? ווישליך די בלאם את הנחשים השרפדים ווינשכו את העם ווימת עם רב מישאל: ובאייך הם אל משה וויאמר הפלאנגו כי דברנו בה' נבר הפלאל אל די וויפר מעילינו את הנחש וויתפלל משה בערד הצעב: (כא ו-ז) עס איז דא א פלא וויל עס איז משמע פון ווישליך די בלאם את הנחשים השרפדים, איז דער איבערשטער האט געשיקט נחשים איז שרפדים איז שרפדים, אויב אויך פארוואס בעטן זיין פון משה ער זאל נאר אוווקענען די נחשים איז נישט די שרפדים? נאר מען דאס מסביר זיין לויט וואס דער אויך' ה' הק' זאגט איז נחשים איז שרפדים איז געווען באמת איז באשעפעניש וואס איז געווען איז שרפדים איז געשיקט איז זיך די כה פון שרפף, די סיבה פארוואס דער איבערשטער האט געשיקט איז נחשים צוועי וואס איז אויך געווען א שרפף, וויל די אידין האבן געתאן צוועי עבריות, זיין האבן גערעדט אויפן איבערשטן, און אויך אויך משה, און דער עונש פון רעדן לשון הרע איז נחש מכישו, ער באקומט א ביס פון א נחש, אבער דיא וויל זי האבן געתאן צוועי עבריות, האט דער איבערשטער געשיקט נחשים וואס בייסן די מענטשן בגוף, און אויך וואס זיין זענען שרפדים וואס פארברענט די נשמה, יעיצט אנקעגן וואס די אידין האבן גערעדט אויפן איבערשטן, האט ער געשיקט די חלק פון שרפם, און אנקעגן וואס די אידין האבן גערעדט אויך משה האט ער געשיקט די חלק נחשים וואס די אידין האבן גערעדט פון זיין זיך האה' ה' הק', לoit דעם קען מען מסביר זיין דער פסוק, וויל די אידין האבן עובר געווען אויך בין אדם למקום און בין אדם לחבירו, און ווען זי האבן תושבה געתאן און געזאגט ויאמר הפלאנגו כי דברנו בה' נבר, האבן זי תושבה געתאן אויך די בידיע עבריות, אבער אויך די עבירה פון בין אדם לחבירו, איז שוין נאר מוחל נאר וואס מען איז מפייס יונען און ער איז מוחל, איז שוין יעיצט הפלא: וויל זיין זי האבן געזאגט הפלאנגו, און כי דברנו בה' נבר איז געזאגט א תושבה אויך בידיע עבריות, און זי תושבה געתאן אויך יעיצט ומחל געווארן, איז אויך, וויל די חטא קען אונן איבערשטן איז יעיצט ומחל געווארן, נאר געלבלין די חלק נחש, און ווען זי האבן געבעטן משה הפלאל אל ה', איז דאס געווען א פיס, דעריבער האבן זי געבעטן משה, זאל יעיצט אווקגיגין די חלק נחשים, דורך זיינער איבערשטער פון זיין זיך געבעטן משה, ער האט מתפלל געווען, איז דאס געווען א מחלת, און די נחשים זענען דעמאטס אווק פון זיין. (באר מנחם הרה'ק' ר' מנחים ברודמי מקאלאם).

או מען איז מחדש א חידוש און מען טרעפעט דאס איז א ספר וואס טוט מען? על בון יאמפֶר בספר מלחתה ה' את ורב בסופה: (כא יד) מען קען זאגן בדור בריחותא, וויל עס פאסירט אסאך מאל וואס א מענטש ארבענט און הארווערט אויך א חידוש, און עס איז אロיס געקומען א שיינעם חידוש, אבער נאכדעם זעהט ער ווי דער חידוש שטייט שווין איז פרירידיגן ספרים, און דער מענטש באקומט חליישת הדעת, איז זיין יגעה איז געווען אומזינס! איז די עצה איז מען זאל זיך פררייען, איז מען זאל זיך וויטער פלאגן און בויען אויך דעם חידוש און מוסיף זיין, און דעמאטס ווועט מען האט געזאגט א חידוש וואס דאס איז איגענען שטייט שווין זיין, און דערפריען די הארץ, דאס קען מען טיטישן אין פסוק: על בון יאמפֶר, מען זעהט וואס מען האט געזאגט א חידוש, איז די חידוש שטייט שווין איז א ספר, וואס מלחתה ה', ער האט געהאט א מלחה

